

Kunstroute

“Gedicht in beeld”

Kunstroute

“Gedicht in beeld”

Welkom bij GGZ Westelijk Noord Brabant (GGZ WNB). Dit is een beschrijving van de kunstroute op Landgoed Vrederust te Halsteren.

Over de kunstroute

Het thema van de kunstroute is 'Gedicht in beeld'. U treft onderweg bijzondere combinaties aan van beeldende kunst en dichtkunst. De gedichten hebben meestal een relatie met gevoelens en gedachten binnen de geestelijke gezondheidszorg (GGZ). Het merendeel is geschreven door (ex-)cliënten of medewerkers van GGZ WNB.

De stijl van de kunstwerken is gevarieerd en loopt uiteen van abstract tot figuratief. De keuze voor uiteenlopende kunstwerken symboliseert voor GGZ WNB dat ieder mens uniek is. Voor elk kunstwerk is in overleg met de kunstenaar een passende plek in het landschap gezocht.

Doelen van de kunstroute:

- Het laagdrempelig aanbieden van veelzijdige kunst aan cliënten, inwoners van de regio en overige bezoekers.
- Het parkachtige terrein met kunst een meerwaarde geven, zodat het nog aantrekkelijker wordt er te wandelen en te fietsen.
- De gedichten en kunstwerken, die een relatie hebben met de GGZ, kunnen de openheid en het begrip ten aanzien van psychische problemen bevorderen.
- De GGZ en de samenleving dichter bij elkaar brengen.

Wij wensen u veel plezier bij het verkennen van onze kunstroute op ons prachtige Landgoed Vrederust!

Over de gedichten

De gedichten zijn gegraveerd op een plaquette en geplaatst bij de beelden waarop ze van toepassing zijn. Op de plattegrond ziet u de plaatsen waar de kunstwerken staan. Zij zijn aangeduid met het nummer welke correspondeert met de beschrijvingen en achtergrondinformatie in deze folder. Uitgebreidere informatie en de gedichten vindt u op de plaquette bij het kunstwerk.

U kunt de route lopen of fietsen in de volgorde die u wilt. De beschrijving start echter vanaf restaurant de Spreng (Acaciadreef 2) en de volledige route duurt ongeveer twee uur. U kunt ervoor kiezen om een verkorte route te lopen wanneer u weinig tijd heeft of minder ver kunt wandelen. Tussen de kunstwerken 15 en 16 kunt u als u wilt een koffie- of theepauze nemen bij de Spreng en daarna langs de andere kunstwerken wandelen.

Achtergrondinformatie en route

Op de volgende pagina's vindt u per kunstwerk achtergrondinformatie. Volg de nummers en route die op de volgende pagina's en bijbehorende plattegrond omschreven staan om bij het juiste kunstwerk uit te komen.

Startpunt: Restaurant de Spreng (Acaciadreef 2). Loop de Spreng uit. U ziet voor u het eerste kunstwerk van deze route.

Routekaart

1

Hunebed

Dit kunstwerk is gemaakt van een 102-jarige beuk die op deze plek stond. De beuk was afgestorven. Medewerkers van de Technische- en Agrarische dienst van GGZ WNB kwamen op het idee om de boom een tweede leven te geven als kunstwerk. Een oproep werd geplaatst voor een kunstenaar en deelnemers die met deze opdracht aan de slag wilden gaan.

Die groep maakte zeventien ontwerpen voor een kunstwerk en realiseerde dit ontwerp. In het midden van het kunstwerk 'Hunebed' is een Esdoorn geplant die nieuw leven symboliseert. Het hunebed staat voor het oude vorige leven. De kleine boom geeft aan dat het nieuwe leven verder groeit vanuit oud leven. Bij GGZ WNB komen mensen, volgens de makers, om een soort nieuw leven op te bouwen. Het is een rustpunt.

Het hunebed was ook letterlijk een rustpunt omdat het als zitplaats gebruikt kon worden. *Inmiddels is het kunstwerk, zoals ook bedoeld was, grotendeels vergaan en heeft de Esdoorn het hunebed overgenomen.*

De makers van dit kunstwerk zijn Adriana Dekker, Jan Polderdijk (beiden lid van het Polladcollectief), Christianne Hoek, Constant Kranenburg, Lotti Slapman (begeleider creatieve therapie) en Peter Nuijten (begeleidend kunstenaar). Christianne en Constant schreven de twee gedichten die bij het kunstwerk horen.

*Wat leeft
het zij zo*

*Het leven begint weer
vooruit de pas erin*

Ga maar lekker rusten

*Onuitgesproken woorden
geven uiteindelijk aan
wat er binnen in jezelf leeft*

Vervolg nu de kunstroute door rechtsaf langs Klein Loo te lopen. Aan uw rechterhand ziet u een beeld op het gras.

2

Phoenix

Beeld van cortenstaal van Kees Keijzer uit Wouw dat later geveerd is. Aangekocht vanuit de kunstregeling bij de eerste nieuwbouw van de Sprengel in 1970. Het stelt de Phoenix (vogel) voor die volgens een mythe met haar kind op de rug uit de as herrijst.

Het was in eerste instantie bedoeld om als ware vanuit het water op te stijgen en heeft een tijdje in een vijver voor de Sprengel gestaan. Daar vervuilde het nogal. Het beeld is daarom na de laatste verbouwing van de Sprengel, in overleg met de zoon van de kunstenaar, gerenoveerd en verplaatst.

Het gedicht is in 2000 speciaal geschreven bij deze sculptuur. Het gedicht is van M. van Etten. Zij kwam als winnaar uit de bus van de gedichtenvragsvraag.

Phoenix

Eerst moeten verliezen

eer ik weer vinden kon.

Verdwenen met de regen

teruggekomen met de zon

Herinnering aan hoe het was.

Teruggekomen,

als een vogel,

verrezen uit de as

Vervolg nu de kunstroute door rechtsaf langs Klein Loo te lopen. Aan uw rechterhand ziet u een beeld op het gras.

3

Pinkster beeld

Dit beeld is uit bankiraihout en marmer gemaakt door Frank. R. Boogaard uit Tiel. De houten objecten stellen de vlammen van het pinkstervuur voor. De voet is gevuld met water. Het gedicht is van Huub Oosterhuis.

Het kunstwerk is geschonken door dhr. Wim Aalbergsberg. Hij was in 1999 interim-directeur van GGZ WNB en enthousiast ondersteuner van de kunstroute.

Pinksteren

Wij zijn in Hem gedoopt.

Hij zalft ons met zijn vuur.

Hij is een bron van hoop.

In alle dorst en duur.

Wie weet van waar hij komt.

Wie wordt zijn licht gewaar?

Hij opent ons de mond.

En schenkt ons aan elkaar.

Hierna volgt u dit pad verder en loopt u rechtdoor richting het witte kerkje. Dit kerkje heet de Ark en is ontworpen door F. Rothuizen (1922-1950). Aan uw rechterhand ziet u voor de kerk het volgende beeld:

4

Vleugels van liefde

Dit beeld is gemaakt door Toni Claes, een ex-cliënte. Het stelt engelen voor. Het is gemaakt van brons en geplaatst op een granieten zuil. Het is haar eerste beeld in brons.

Toni Claes geeft met dit beeld aan hoe belangrijk vriendschap/liefde is. Wanneer mensen een beetje meer vriendelijkheid of liefde aan elkaar geven zorgen we volgens Toni met zijn allen ervoor dat mensen zich beter voelen. Het geeft mensen 'vleugels van liefde'. Het bijbehorende gedicht is eveneens van Toni Claes.

Mijn geest is leeg, mijn handen stil

Het is of niet meer lukken wil

Wanhopig ben ik op zoek naar mijn 'ik'

Ik zie geen uitweg meer

Maar jij blijft geloven in mij

Totdat – na een eeuwigheid – zo lijkt

Er weer een beeld op zijn sokkel prijkt.

Om de route te vervolgen loopt u links langs de kerk en volgt u het pad dat naast de kerk loopt. Daar ziet u aan uw linkerhand het vijfde kunstwerk.

5

Echtpaar

Arie Kalisvaart (Bergschenhoek 1945) heeft na zijn opleiding als onderwijzer gestudeerd aan de Academie te Tilburg. In 1986 begon hij met het maken van kleine bronzen beeldjes. Langzaam ontstond de ambitie om een carrière uit te bouwen met het maken van beelden. Een aantal grote werken maakte hij o.a. voor de gemeente Budel en voor de Thuiszorg Kempenstreek wat begin jaren '90 zijn doorbraak betekende. Arie Kalisvaart woont en werkt in Lommel (België).

Volgens Arie is dit beeld 'Echtpaar' gemaakt nadat hij en zijn echtgenote uit elkaar groeiden en er een breuk ontstond die zichtbaar is in het beeld. Uiteindelijk zijn ze aan de relatie gaan werken en hebben ze het als echtpaar 'overleefd'. Het kunstwerk stond ooit aan de Hoofdlaan maar is toen gestolen. Later is het in een greppel in Roosendaal teruggevonden waarna het deze nieuwe plek heeft gekregen. Het gedicht is van mevrouw D. Wisse.

Ik werd ziek

Ik werd ziek

En jij hebt me niet beklagd.

Ik werk ziek

En jij hebt me laten zoeken

Naar mijn eigen mogelijkheden.

Door jou leerde ik mijn

Grenzen en mijn kansen.

Door jou leerde ik wie ik mocht zijn.

Om de kunstroute te vervolgen, blijf het pad volgen tot het volgende kunstwerk.

6

Vicieuze cirkel

Het beeld *Vicieuze cirkel* (hieronder afgebeeld) is ter beschikking gesteld door de maker, dhr. Niels Lous, beeldend kunstenaar te Breda. Hij heeft het beeld voor vijf jaar in bruikleen gegeven. Het beeld is gemaakt van roestvrij staal en kunststof en staat op een voetstuk van gecoat staal. Ook het bijbehorende gedicht is van de hand van dhr. Lous.

*Als vicieuze cirkel fluctueren gedachten
Voortdurend van verleden naar het heden*

*Als boemerang effect in maalstromen terug
Kerende hersenspinsels van het toen naar
het nu*

*Als zintuigelijke prikkels manipuleren deze
Individuele geesten van geboorte tot de
door*

*Als cyclus tussen de jaargetijden verandert
Vernieuwt alles van ontstaan naar vergaan*

*Als een levensloop evolueren
gebeurtenissen
Uit diverse verhalen resulterend in
ups/dalen*

Loop nu over de parkeerplaats naar rechts tot aan de asfaltweg waar u linksaf gaat. Volg dan de asfaltweg rechtdoor tot u aan uw linkerhand een plaquette ziet met een gedicht op de plek waar ooit het kunstwerk 'Droomboom' te vinden was.

7

Droomboom

Droomboom is gemaakt door een groep (ex-)cliënten onder de leiding van Marjolijn Pauwels. **Helaas bestaat dit werk niet meer omdat het enkele jaren geleden tijdens een storm kapot is gewaaid.** Enkel de plaquette met het gedicht staat hier nog.

De (ex-)cliënten werkten in de eerste helft van 2010 enthousiast aan hun idee voor het kunstwerk droomboom. Niet alleen het resultaat van dit project was waardevol, maar ook de manier waarop deze mensen samen werkten. Er is veel gelachen en ook veel verdriet met elkaar gedeeld. Voor sommige deelnemers was het project een extra stimulans om eigen dromen verder te realiseren.

Het Monuta Charity Fund en andere bedrijven ondersteunden de projectrealisatie. Bijzonder is dat het fonds in 2010 dit project uit veel gehonoreerde projecten in Nederland heeft uitgekozen als meest aansprekende project.

Het kunstwerk bestond uit letters in de boom, een pad en banken. Die drie elementen stonden symbool voor de dromen van de deelnemers.

Voor het volgende kunstwerk, loop verder naar de vijver die tegenover de rij woningen ligt. In de vijver ziet u het volgende kunstwerk.

Het pad leidt vanuit een lastig begaanbaar gedeelte, via kronkels naar het 'rechte' pad als onderdeel van iemands levensweg. GGZ WNB wil mensen ondersteunen om weer vaste grond onder de voeten te gaan voelen. In de banken en op de plaquette zijn twee gedichten van Stef Aussems gegraveerd die hij speciaal voor dit kunstwerk schreef.

*Wandel met mij
Via droom, fantasie
Over paden
Bezaaid met
Welzijn, vriendschap*

*Kijk
Luister
Ruik
Ervaar
Hoe jouw droom
Werkelijkheid
Kan worden*

8

Anders

Dit is een werk van Sofie van Daal. Zij deed mee aan de ontwerpwedstrijd van de Kunsthumaniora-opleiding in Antwerpen. Haar werk behoorde bij de drie als beste gekozen kunstwerken. Sofie was 18 jaar toen zij het ontwerp maakte.

Volgens Sofie stelt het werk mensfiguren voor in een opgaande lijn. De dynamische figuren symboliseren wederopstanding. Het werk laat via de houdingen zien hoe iemand met psychische problemen vanuit een moeilijke periode (gebogen en ineen-gedoken) weer kan opkrabbelen en rechtop met zelfvertrouwen in het leven kan staan.

Sofie koos voor het ontwerp van de maquette voor ijzerdraad omdat je er goed dynamische bewegingen mee kunt maken. Bij de uitvergroting van het werk is gekozen voor roestvrijstaal, zodat het werk beschermd is tegen roestvorming. De drijvers hebben bewegingsruimte en zorgen voor dynamiek. De figuren van de sculptuur liggen steeds weer anders ten opzichte van elkaar.

De gezichten spiegelen de continu veranderende omgeving en lichtval. Een beetje zoals een mens zich kan spiegelen aan zijn omgeving. De kunstenaar heeft zich laten inspireren door het gedicht 'Anders' van mevr. E. M. Dankkaart.

Anders

Ik ben die ik ben

anders dan anderen

niet te veranderen

ik blijf die ik ben.

Loop nu dezelfde weg weer terug en loop voorbij de parkeerplaats van het bedrijfsbureau. Het volgende kunstwerk staat aan uw rechterhand in het grasveld naast de Ark (het witte kerkje).

9

Swallow flight

Een beeld van Ben van Lier uit Helmond is gemaakt van brons met een granieten sokkel. De vlucht zwaluwen symboliseert voor de kunstenaar vrijheid. De vogels zijn afzonderlijk in brons gegoten en daarna aan elkaar gemaakt. Ben van Lier combineerde al kunstwerken met gedichten en gaf een gedichtenbundel uit.

Dit gedicht is van mevr. Baars van Diemen.

Onmogelijk geluk...

*Soms lijkt geluk
ongrijpbaar,
zo ver weg;*

*maar ik weet
dat het bestaat,
ik heb het geproefd,
aangeraakt,
verslonden daarna....*

*Grenzeloos lang
bleef de lente
in de lucht*

*en lang
daarna*

*werd het
zomer.*

Loop nu het eerste pad rechts in, richting de kerk.
Rechts van u ziet u dan het monument voor Jan Smeijers.

10

Jan Smeijers

Dhr. Jan Smeijers heeft jarenlang op Vrederust gewoond. Zijn hele leven was hij een markante persoonlijkheid. Hij was de Gròòtste Boer in de Vastenavond periode en heeft er voor gezorgd dat er, in het toen overwegend protestantse ziekenhuis, een carnavalsbal georganiseerd werd. Buiten de Vastenavond

deed hij veel aan goochelen en heeft onder zijn artiestennaam John Gordon regelmatig opgetreden. Na zijn overlijden op 03-12-2009 heeft zijn familie geld uit zijn erfenis beschikbaar gesteld voor de realisatie van dit beeld.

Het ontwerp is van Chel van Giels. De uitvoering heeft hij in samenwerking met Leon Vermunt gerealiseerd. Het gedicht is van de hand van oud-prins Carnaval Wannes 1 Jan van Giels.

Twee gedichten van de Prins

*Een bierfestival dat is Beijers
een kip is beroemd om z'n eiers,
maar de mens, zo u weet,
is pas echt en compleet,
met de humor van deze Jan Smeijers*

*Het menselijk leven raakt van slag
als het moet voortgaan zonder lach.
Vandaar het Vastenavondfeest,
Dat als een douche werkt op de geest.
Dàt was wat Smeijers ervan dacht!*

Loop voor de kerk langs in de richting van het gebouw de Melanen (het psychiatrisch zorgcentrum voor ouderen), waar u een kunstwerk in de vorm van een stoel ziet.

11

De weg terug

Een zitbeeld gemaakt door Willem Kind uit Emmen en van roestvrijstaal gelast. Het gedicht is van zijn vriend Willem van Kollem. Die heeft een zoon die opgenomen was in de psychiatrie.

Hij schreef het gedicht over zijn zoon. Het kunstwerk symboliseert een fragiele mensfiguur in de vorm van een stoel. Het figuur lijkt te zweven omdat hij weinig houvast vindt op de grond. De kunstenaar symboliseert hiermee hoe fragiel een mens kan zijn.

De weg terug

*Jij zweefde heel hoog boven de verre aarde
En was een oppergod die elk gevaar kon
keren*

*maar kort daarop lag jij weer te creperen
het leven had voor jou geen enkele waarde*

*de wegen liepen allemaal volledig door
alleen een triestig niemandsland lag open
jij kon echt nergens meer op hopen
er was geen enkel doel dat nieuwe kansen
bood*

*veel later begon heel vaag het licht te
gloren
de oude wonden echter raakte jij nooit kwijt
doch langzaam werd jij toen opnieuw
geboren*

*zo groei je dan tegen de verdrukking in
het lijkt soms wel of men jou iets verwijt
weldra krijgt het leven weer zin*

Wandel nu naar links en aan uw linkerhand ziet u dan een klein rechthoekig gebouw. Aan de wand van dit trafogebouw is een glazen kunstwerk bevestigd.

12

Spiegelen

Kunstenaar Frits Karman (voorheen creatief therapeut bij GGZ WNB) veranderde het detonerende trafogebouw naast de kerk in een bijzonder kunstwerk.

Cliënten van GGZ WNB hadden inbreng tijdens de ontwerpfase en zaten in de jury die het ontwerp koos: glazen panelen met afbeeldingen van abstracte blad- en bloemvormen, geïnspireerd door de mooie natuur op Landgoed Vrederust.

Tanny Dooge won de prijsvraag voor het bij het kunstwerk passende gedicht.

*Daar waar de bloem en bladen
hun pracht verliezen, uiterlijk
Daar wordt hun kracht gevormd
Van binnenuit de knop*

*Daar waar de mens steeds ouder wordt
zijn uiterlijk verweert
Daar wordt zijn kracht gevormd
door wijsheid binnenuit*

*Daar waar de bloem weer groeit
De kracht zich uit in leven
Daar wordt in innerlijke wijsheid
het leven geleerd te leven*

Om het volgend kunstwerk te zien, draai u om. Aan de overkant ziet u een kleurrijk kunstwerk met in het oog springende hagedissen.

13

Kunstwerk zonder titel

Deze sculptuur is op bijzondere wijze tot stand gekomen. Dit beeld is ontworpen en vervaardigd voor en door cliënten in samenwerking met een beeldend kunstenaar. De deelnemers hebben vanaf het begin tot de uitvoering de 'leidende' rol gehad. De kunstenaar heeft hen vanaf de zijlijn gecoacht en aangestuurd.

De voorkeuren en de beeldtaal van de deelnemers zijn gaandeweg vertaald naar schetsen die de basis vormden voor dit beeld. Tussen de deelnemers is gedurende het proces een band en wisselwerking ontstaan. De grote verschillen in beeldtaal van een ieder zijn in dit geval juist uitgebuit om contrasten en keuzes met betrekking tot kleur, vorm en materiaalgebruik tot een synthese samen te laten gaan. Op een harmonieuze manier en met veel enthousiasme is samengewerkt.

Het beeld straalt daarom ook trots en optimisme uit. Uitgangspunt van het beeld en het gedicht zijn de belevingen en fantasieën van de deelnemers. Zo is bijvoorbeeld de wenspaal in het midden geïnspireerd door de klaagmuur.

De schorre: steek nu de weg over. Hier loopt u rechtdoor en slaat rechts een smal wandelpad in. Houd links aan. Aan uw rechterhand ziet u dan een bronzen sculptuur.

Kunststof, beton, metselwerk, brons, en kleurrijk mozaïek. Gemaakt door: Willy van Noordennen, Helen Tijssen, Christianne Hoek, Dick Moleveld en Peter Koolaard in samenwerking met Dees Goosen.

Duid goden uitgeput

Roerloos in ruste één

Ongeduldig gewekt

Twijfelen zij aan eb of vloed??

Ik wieg, ik weg, ik woog, ik wik...

Ik steek, ik stak, ik stok..., ik stik...

Moeten, moeten, moeten...

Hoor, zie ruik, voel...

Leef!

Ont-moeten.....Samen.

Nu moet alles eerst even tot rust komen.

Zichtbaar voor iedereen...

Niets is wat het lijkt...

Voor je weet,

Ben je voor de illusie bezwijkt!

14

Man-Vrouw

Ontwerp van Hein Vree. Het is gemaakt in opdracht voor het 75-jarig bestaan van het voormalige psychiatrisch ziekenhuis Vrederust. Helaas kon Hein Vree het werk zelf niet meer realiseren. Na zijn dood is het ontwerp uitgewerkt en geplaatst door Leon Vermunt. Een replica van dit beeld is toen aangeboden aan prinses Margriet. Het beeld is uitgevoerd in brons en geplaatst aan een metalen zuil met een dichttekst erop.

Het gedicht op de zuil is van Anna Vali, dichter en psychiater.

*Als zij
niet was
bezield
door hem
had hij
geen kracht
en dan
konden
net niet
verder
velen
die nu
reiken
handen
aan wie
roepen
lang niet
altijd
om niet.*

In de hoge acaciabomen voor u (links van het hoofdgebouw) ziet u het volgende kunstwerk hangen. Tegenover de ingang van het hoofdgebouw vindt u het bijbehorende gedicht.

15

Kunstwerk zonder titel

Deze sculptuur in de acaciabomen is van Paul Vendel. De cocons zijn gemaakt van 12500 roestvrijstalen lepels. Paul Vendel komt uit Amsterdam en geeft daar ook les aan de Kunstacademie.

Hij heeft drie weken bij ons gewoond en gewerkt om kennis te maken met GGZ WNB. Toen heeft hij zich laten inspireren tot dit kunstwerk. De lepels zijn volgens hem een symbool van zorg. Hij gaf het werk geen titel omdat hij wil dat het mensen prikkelt. Zij kunnen er met hun fantasie zelf betekenis aan geven.

Het gekozen gedicht is van mevr. Heynen.

*Ik zou willen zweven,
Als een vlinder,
op de wolken,
hoog boven de zee,
naar een eiland,
met prachtige bloemen,
en de vlinder die vliegt met me mee,
kijkt over de horizon ginder,
zwevend in de stralen van de zon,
ik zou willen dat ik dat kon.*

Hier eindigt de verkorte versie van deze kunstroute.

Om de route te vervolgen: loop door richting de rotonde, of loop terug links langs de plantenkas voor een koffie- of theepauze in de Sprengel. Daarna loopt u via dezelfde weg terug naar het Hoofdgebouw.

16

In gesprek met...

In het midden van de rotonde voor het hoofdgebouw staat het volgende kunstwerk. De sculptuur op de rotonde is van Piet-Hein Stulemeyer en gemaakt van glas. De glazen vormen worden ook wel vergeleken met twee opengeslagen boeken. Het glas kun je symboliseren met de openheid die je bijvoorbeeld tijdens een gesprek met iemand kunt krijgen. Vanaf iedere plek op de rotonde ziet het werk er weer anders uit, dus je blijft ermee 'in gesprek'.

Deze sculptuur is ons geschonken door Geertrui Snijders die het in haar tuin had staan. Zij kwam regelmatig bij een cliënt op bezoek en wandelde langs de route. Ze zocht, vanwege een verhuizing naar een appartement, een passende plaats en had gehoord van ons plan. Dit sprak haar erg aan.

Het gedicht is van Rutger Kopland. Hij is dichter en tevens psychiater.

*Vanavond zou ik dingen willen zeggen
terwijl er eigenlijk geen dingen voor zijn.*

Zoiets als licht – willen uitleggen

*wat licht is voor de door
ons meeneemt in de nacht.*

*De nacht in terwijl ik ons
probeer terug te denken naar
elkaar vanavond –*

*maar zie de glazen in onze handen
tot de randen gevuld, gevuld met licht*

Steek nu rechtdoor de rotonde over en wandel de Hoofddaan op richting de uitgang Bergen op Zoom. Na 50 meter ziet u rechts een kunstwerk voor gebouw de Schans.

17

Dein

Deze sculptuur is in bruikleen van het Noord-Brabants Museum. In het kunstwerk kun je een golfbeweging herkennen, die gerelateerd kan worden aan de ups en downs van het leven.

De Tilburgse kunstenares Tine van de Weijer maakte het sculptuur van plaatijzer en horrengaas. Haar werken staan onder andere ook in het museum Kröller-Müller op de Hoge Veluwe.

Tine van de Weijer koos een gedicht van Carel Adama van Scheltema erbij.

En de golven vertelden

bij beurt

bij beurt

Wat ver in de zee was gebeurd

Volg de Hoofdlaan nu aan de rechterzijde. Voor gebouw Bosgaard staat opnieuw een beeld van Toni Claes.

18

Gezin

Een beeld van Toni Claes uit Bergen op Zoom, ex-cliënte van GGZ WNB. Zij is autodidact en heeft zich naast beeldende kunst bezig gehouden met toneelregie.

Haar belangrijkste onderwerp is de mens. Een krachtig lijnenspel zien we terug in veel van haar werken. Vaak vullen korte gedichten haar beelden aan. Dit beeld is door haar zelf aangeboden als dank voor haar genezing. Het is gemaakt van handgeklopt aluminium. Het stelt haar gezin voor en de steun die gezinsleden van elkaar ondervinden.

Het gedicht is passend op het beeld gemaakt en eveneens van Toni Claes. Wanneer u de weg blijft volgen ziet u aan uw rechterhand een kunstwerk op de grond tussen de bomen.

Gezin

Men zou een boek kunnen schrijven

over onze moeilijke strijd

Maar ook zonder woorden

begrepen wij elkaar

En als een rots

Rijzend uit de woeste branding

Bleef de liefde van ons gezin

Wanneer u de weg blijft volgen ziet u aan de rechterkant een kunstwerk op de grond tussen de bomen.

19

Heilige huisjes

Kunstenares Helen Vergouwen uit Oosterhout heeft de Kunstacademie in Breda afgerond in 1990. Haar werk wordt gekenmerkt door de aandacht voor vormen.

De huisjes zijn gemaakt van cortenstaal. Bij het maken is Helen uitgegaan van plattegronden en plaatsen waar zij in haar leven heeft gewoond. De plaatsen die voor haar belangrijk zijn geweest zijn omgezet in vormen en ruimten. Het werk symboliseert ook het creëren van een veilige plek waar je je thuis voelt. Volgens Helen kun je de huisjes ook associëren met een boomhut: iets onbezorgds uit je kindertijd waar je als kind een prettige tijd kon hebben in een eigen wereldje.

Toen zij deze sculptuur eerder exposeerde in een tuin bij een klooster vroeg een pater hoe het werk heette. In die 'heilige' omgeving, zei ze meteen 'Heilige huisjes'. De titel wordt ook gerelateerd aan de uitdrukking 'Heilige huisjes omver werpen'.

Cliëntvertegenwoordigers uit de kunstcommissie kozen er een gedicht bij van Toon Hermans, dichter en gevoelsmens.

Steek nu de weg over en loop terug richting de rotonde bij het hoofdgebouw. Aan uw rechterzijde ziet u langs de weg dan achtereenvolgens een aantal kunstwerken.

Het rage gaan

Is mij meer na

Dan de galop

Het stille weten

Is mij liever dan hardop

20

Nieuwsgierig

'Nieuwsgierig' is gemaakt door Ari Kalisvaart. Voor meer gegevens over de kunstenaar zie beeld nr. 5. Oor- spronkelijk stond hier het beeld 'In gedachten' maar dat is gestolen en helaas nooit terug gevonden. Gelukkig konden we met het verzekeringsgeld dit nieuwe beeld van Arie Kalisvaart kopen.

Had het vorige beeld een meer in zichzelf gekeerde uitstraling, dit beeld richt de blik meer naar buiten. Het zou symbool kunnen staan voor de ontwikkelingen binnen de GGZ .

Jij kijkt

Probeert me te omarmen

Maar mijn lichaam ontwijkt

Je wilt me verwarmen

Weten wat er in mij speelt

Maar krijg het niet gedeeld

Je reikwijdte wordt kleiner

Je benen komen niet vooruit

Wilt alles weten

Maar je krijgt het er niet uit

Geeft niet op, je hebt niet verloren

Iemand zal je horen

Vervolg de weg terug richting de rotonde.

21

Vechtende mannen

Dit kunstwerk is gemaakt door Ubbo Scheffer, van bankiraihout en cortenstaal. Het stelt abstracte vechtende mannen voor. Het erbij gekozen gedicht is van Ida Gerhardt, een Nederlandse dichteres. Ubbo Scheffer werkte graag met nieuwe technieken en materialen. Van hem staat ook een kunstwerk in het concertgebouw in Amsterdam. Daar staat een strijkkwartet van natuursteen. De kunstenaar is geboren in Amersfoort in 1924 en overleden in Arnhem in 1998.

Hij was een veelzijdig kunstenaar en muzikliefhebber. In 1992 werd hij slechtziend, maar dat weerhield hem er niet van om door te gaan met het maken van kunst. Het leidde tot nieuwe teken- en schildertechnieken en het zoeken naar krachtige tot de essentie teruggebrachte vormen. De vorm van kunst moest nu ook voelbaar zijn.

De gestorvene

*Zeven maal om de aarde te gaan
als het zou moeten op handen en voeten
zeven maal, om die ene te begroten
die daar lachend te wachten zou staan
Zeven maal om de aarde te gaan*

*Zeven maal over zeeën te gaan
schraal in kleren, wat zou het mij deren
kon uit de dood ik die ene doen keren
Zeven maal over de zeeën te gaan
Zeven maar om met zijn tweeën te staan.*

Loop nu rechts over de rotonde langs het volgende kunstwerk.
In het voorjaar ziet u hier een prachtige magnolia in bloei staan.

22

Openheid- Geslotenheid

GGZ WNB organiseerde in 1999 een prijsvraag in samenwerking met de Kunsthumaniora in Antwerpen. Studenten kregen een stapel gedichten van een gedichtenprijsvraag welke onder cliënten is gehouden. Aan hen is gevraagd om geïnspireerd door een van de gedichten een kunstwerk te ontwerpen voor deze route. Het resultaat: 48 schets- ontwerpen en maquettes voor kunstwerken.

Een jury koos destijds bovenstaand kunstwerk uit als beste. Het kunstwerk is gemaakt door de destijds 17-jarige Kim Cloquet uit Antwerpen. De panelen zijn uit cortenstaal.

De kunstenaar heeft zich bij het ontwerp laten inspireren door het gedicht 'Licht' van Janneke Tamming. Zij heeft veel prachtige gedichten geschreven.

Licht

Licht, wat ben je toch mooi,

Licht, is waarvan ik hou

Licht, nooit kan ik zonder jou

een bron van hoop voormij.

Licht dat schijnt.

Vol vertrouwend op 't licht

krijgt leven een ander gezicht

weer moed om door te gaan

Sla nu rechtsaf op de rotonde en loop voorbij het kunstwerk van Kim Cloquet. Wanneer u de weg dan volgt ziet u na ongeveer 100 meter aan uw linkerhand een bronzen beeld.

23

Mariëlle in de zon

Het beeld is gemaakt door de Halsterse kunstenaar Jos Lobée. De onthulling was op 9 oktober 2008, 100 jaar nadat de eerste steen is gelegd voor een psychiatrische instelling op Landgoed Vrederust. De kunstenaar over het werk:

"In brons is een jonge vrouw afgebeeld in een kort moment van ontspanning. Even alleen maar genieten van de zon, van de warmte op haar huid. Ze sluit zich even af door haar ogen dicht te doen en het hoofd achterover te laten hangen. Haar armen ondersteunen haar schouders, maar haar nek en rug zijn los, vrij van spanning. Waar ze ook mee worstelt, op dit moment is er alleen maar het ontspannen, het genieten van de zon op haar huid".

Jos hoopt dat als men langs het beeld loopt, men ook even loskomt van de dagelijkse beslommeringen en geniet van dit beeld en bijpassende gedicht. Het is geschreven door Catootje Monsieurs, medewerkster van GGZ WNB en winnares van de gedichtenwedstrijd voor dit kunstwerk.

Volg het pad links richting de Sprengel.

Rechts ziet u een kunstwerk in de vorm van een hoofd met een masker.

Als ik mij onttrek aan alle plichten

Even helemaal niets

Zou ik dan kunnen wegvluchten

Van alle drukte, de hectiek

Gewoon eentjes zitten

Genieten van de zon

Geen gedachten, geen haast

*Alleen de warmte en fluistering van de
natuur*

Even helemaal niets

24

Eens

Lotte Joris liet zich bij het ontwerp van dit kunstwerk inspireren door het gedicht 'Eens' van Janneke Tamming. Het gedicht gaat over een masker dat aan stukken gaat en van het gezicht valt, waarna het eigen ego te voorschijn komt. Voor Lotte bevestigt dit gedicht dat ieder mens een eigen persoonlijkheid heeft, en dat het moeilijk is die kwijt te raken. Je bent wie je bent. Zij vindt het dapper dat Janneke Tamming en andere cliënten daar zo eerlijk over zijn in hun gedichten. Zij hebben daar goed over nagedacht en brengen dat helder naar buiten. Ten slotte zegt Lotte dat met ieder mens wel iets aan de hand is. Niemand is perfect. Maar niet iedereen geeft dat zo open en eerlijk toe.

Na de ontwerpwedstrijd bij de Kunsthumaniora-opleiding in Antwerpen stond het kunstwerk van Lotte in de top drie. Haar werk is gekozen vanuit 48 schetsontwerpen. Als beloning zijn de drie winnende kunstwerken sinds april 2003 alle gerealiseerd en opgenomen in deze kunstroute. Leon Vermunt goot dit kunstwerk voor Lotte Joris in brons.

Loop nu de Sprengel in. Aan het eind van de gang staat meteen rechts om de hoek het volgende beeld in de kunstroute.

Eens!

*Eens zal je veilig zijn bij jezelf,
eens zal je zingen van vreugde en
blijdschap,
Je kijkt uit naar de dag.
Eens.*

*Eens zal je kunnen zijn wie je bent,
eens is je masker in stukken,
dat gaat lukken.
Eens.*

*Eens is de wereld er ook een beetje voor
jou
Eens zie je in de diepe duisternis dat kleine
licht
en voelt een open gezicht
Eens.*

*Soms is het eens al 't heden
durf je even de andere kant van je muur te
betreden
voel je de warmte door de handen van de
ander
voel je even dat je er mag zijn,
liefde als brug tussen jou en de ander
en heel laamzaam voel je dat je verandert.*

Eens!

25

Handen

Het enige beeld van de route dat binnen staat is van de kunstenaar Ali Nazari. Hij is gevlucht uit Iran en woont nu in Bergen op Zoom. Het beeld werd gemaakt in opdracht van het voormalige ziekenhuis Vrederust als geschenk voor de personeelsvereniging die destijds 40 jaar bestond.

Het beeld symboliseert handen die hulp/zorg bieden. Het gedicht is van een cliënt, H. van Tillo-de Jonge.

Zoveel gevoelens

Zoveel gevoelens

zo'n enorme leegte.

Hand in hand, voetje voor voetje,

een zonnestraal.

Misschien toch nog een heden

26

Hommage aan fort Moermont

Uit 1974, herplaatst in 2006.

Dit kunstwerk weerspiegelt het verleden van Fort Moermont in symbolen.

Het fort maakte deel uit van de West-Brabantse Waterlinie, een lint van forten tussen Bergen op Zoom en Steenbergen. Fort Moermont (1628) lag op een locatie van het huidige bedrijventerrein Moermont (voormalig veilingterrein) en half op de plaats van de wijk Meilust.

De naam Moermont komt van de heer Moermont die geld gaf voor de bouw. Het kunstwerk werd in 1974 geplaatst tegen de gevel van de 'verpleegstersflat' die stond op de plek van het huidige Moermontstede.

In 2006 is het kunstwerk gerestaureerd en naast de oprit herplaatst.

De naam Moermontstede is ook afgeleid van Fort Moermont.

De toevoeging 'stede' betekent een plaats waar men zich staande kan houden.

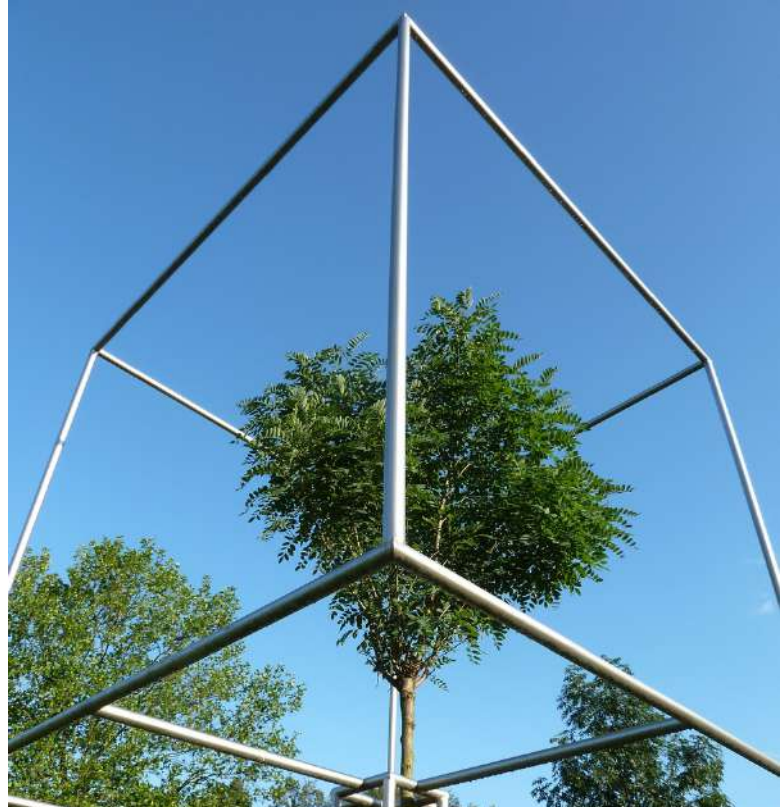
27

Structuur kan knellen

Een kunstwerk van Fred Landsbergen. Deze kunstenaar heeft ons dit kunstwerk geschonken. Je ziet een bolacacia in verenigde tegenstelling met de kubus die de acacia omgeeft en lijkt te behoeden om groter te groeien. Door de combinatie van de groeiende boom tijdens de wisselende seizoenen in het onverwoestbaar geachte stalen frame, ontstaat een bijzonder vormenspel.

Het kunstwerk kan bij de beschouwer de vraag oproepen of de natuur zich laat dwingen door cultuur of structuur. In dit geval of de boom zich laat beperken in de groei van de stam en kroon door het staal dat hem omgeeft. Structuur is in veel gevallen nuttig en noodzakelijk. In het geval van overregulering kan structuur echter gaan knellen.

Het bijbehorende gedicht is geschreven door Liesbeth Keij. Zij was winnaar van een gedichtenprijsvraag bij dit kunstwerk.

Ik wil, maar

mag ik, kan ik

groeien?

Durf ik

mij erdoorheen

te worstelen?

Belemmerd, gevangen

door mijn eigen gevoel

terwijl de deur gewoon

open staat

Einde kunstroute

Onze kunstroute eindigt hier.
Belangstellenden die zin hebben in een uitgebreidere wandeling kunnen tegenover Moermontstede starten met een wandelroute over de wallen van Fort Pinssen.

Als u wilt kunt u nog iets drinken of eten in ons restaurant de Sprenge.
De openingstijden van de Sprenge zijn:

Maandag: 11:00 - 17:00 uur
Dinsdag - vrijdag: 10:00 - 17:00 uur
Zaterdag - zondag: 12:30 - 17:00 uur

Ieder voorjaar en najaar organiseert GGZ WNB hier wisselende kunstexposities in samenwerking met diverse kunstenaars.

Wij hopen dat u heeft genoten van onze Kunstroute en nog eens komt kijken of het anderen laat weten.

Vragen?

Heeft u vragen over onze kunstwerken, wilt u extra exemplaren van deze folder, of tips of ondersteuningsmogelijkheden? Neem dan contact op met Edith Kommers via (0164) 289 491 of via e-mail e.kommers@ggzwnb.nl.